30

DISPUTATIO INAUGURALIS DE PHTHISI.

QUAM

PRÆSIDE ARCHIATRO COELESTI,

Conſenſu & Authoritate

NOBILISSIMI, AMPLISSIMI, ET EXCELLENTISSIMI IN ACADEMIA ARGENTINENSI

COLLEGII MEDICI

PRO

Summis in ſtudio MEDICO Honoribus, inſigniis ac Privilegiis DOCTORALIBUS ritè obtinendis

SOLENNI ERUDITORUM CENSURAE ſubmittit

JOHANNES PETRUS Schreckenberger/
Sebuſienſis

Ad Diem 17. Menſ. Februarii. horis ac loco ſolitis.

ARGENTORATI

Typis EBERHARDI WELPERI.

M. DC. LIX.

SERENISSIMO CELSISSIMOQUE
PRINCIPI AC DOMINO,

DOMINO

JOHANNI AUGUSTO,

HAEREDI NORWEGIAE, DUCI SLESWICI, HOLSATIAE, STORMARIAE ATQUE DITHMARSIAE. COMITI IN OLDENBURG ET DELMENHORST, ETC.

PRINCIPI AC DOMINO MEO CLEMENTISSIMO

Diſputationem hanc inauguralem

in perpetuæ devotionis

Subjectiſſimæque gratitudinis
ſignum

humilime conſecro & exhibeo

JOHANNES PETRUS Schreckenberger.

ILLUSTRISSIMO COMITI AC DOMINO,

DOMINO

CASIMIRO,

COMITI IN EBERSTEIN/ DOMINO IN FRAWENBURG/ WERDENSTEIN/FORBACH/ ETC. COMITI AC DOMINO MEO PER-CLEMENTI

φθισιολογίαν hanc in devotæ ſub-miſſionis ac æviternæ grati-tudinis teſſeram

humilime offero

JOHANNES PETRUS Schreckenberger.

ILLUSTRI AC GENEROSISSIMO DOMINO,

DOMINO

FRIDERICO WOLFF-GANGO,

LIBERO BARONI IN FLECKEN-STEIN/&c. MILITIARUM CHRISTIANISSIMI GALLIARUM ET NAVARRÆ REGIS QUONDAM DUCI AC MARESCALLO FORTISSIMO, MAXIME STRENUO, DOMINO SUO GRATIOSISSIMO

Submiſſa Theſium harum Dedicatione

ſe ſuaque ſtudia

humiliter commendat

Diſputationis Autor J. P. Schreckenberger.

PROOEMIUM.

MIſerandus Phthiſicorum ſtatus cum plurimis ferè per ſe notus ſit, & ex ipſis Theſibus haud parum innoteſcat, ideoque uberius eum hic Præfationis ergo, quod à multis jamfactum, depingere animus non eſt. Mirabiles potius conſiderabimus multorum circa hunc affectum opiniones actionesque, quas certe pro rei diverſitate & ridiculas & periculoſas ſæpius advertere licet. Illorum dico Perverſitatem, qui dum Phthiſici non ſint, in ſeipſos tamen haud leviter injurii, Phthiſicos ſe proclamare minime verentur: illorum quoque dico ſecuritatem, nonnunquam & exulantem ruborem, qui dum Phtiſicos ſe eſſe, ab indoctis pariter atque Doctis audiant, attamen non ſolum falſum hoc, ſibi perſuadentes monitoribus ſuis iraſcuntur, ſed & inſuper nulli unquam hac de re ſuſpectos ſe cupientes importuna ſua ac tædioſa converſatione omnibus nauſeam ac metum, ſibi ipſis vero haud multum amoris ac Authoritatis conciliant.

Prioris generis Phthiſicos, Phthiſicos illos non Phthiſicos, inquam, quod attinet, certe, ut reliquos taceam, & Familiaritate, & cognatione mihi arcte nexos habeo, qui, vel quod enormius aliquando ſe vixiſſe ſciant, vel per Contagium hujuſcemodi aliquid contraxiſſe autument, accedente præſertim lectione Pathologiæ alicujus Würſungianæ, Deus bone! quam accuratè ſe Phtiſicos & nôrunt & pronunciant! Hinc querelarum agmina, hinc conſultationes omnium quibus Medicina ſaltem in ore; hinc medicatio-

nes

nes variæ, ridiculæ, periculoſæ! Et quod malum plane reddit incurabile, peritiſſimos quosvis in arte medendi Magiſtros, qui, quod res eſt, cognito bene atque perſpecto, hoſce PHTHISICOS NON ESSE perhibent, inſcitiæ aut Blanditiarum ad minimum, à Talibus videas inſimulari. Hinc pergunt, Empiricos quærunt, Agyrtas conſulunt, Tonſores compellant, Mulierculas audiunt, imo omnes fruſtillatim & potiſſimam ſui partem ejectorum Pulmonum Reſtauratores (quos, ut cum illo loquar, Deus confundat Impoſtores) maximo temporis, nummorum ac tandem valetudinis diſpendio adeunt, horum conſilio fruuntur: hi ſtrenui ipſis Naturalium rerum indagatores, hi Medici omnium experientiſſimi cœlitusque, ſi Diis placet, miſſi, modo Phthiſicos hos, Phthiſicos eſſe dicant, & Phthiſin ipſis auferre magnis verbis promittentes Corpori ac marſupio incurabilem tandem Phthiſin introducant. Interea voce, curſu, lucta, ſaltu, omnisque generis motu, Potando itidem, atque inclementiorem aërem, quam diutiſſime perferendo, cum quolibet fere ſanorum ita certare poſſunt Phthiſici noſtri, ut interdum ne Hercules quidem adverſus Tales: quos num ridere num deplorare potius debeas, ſana Tibi dictitabit Ratio.

Poſterioris generis Phthiſici, & quidem vere Phthiſici, nonnunquam tales, ut extrema corporis extenuatio, viriumque jactura cum facie Hippocratica nil niſi præſentaneam ipſis denunciare mortem poſſit; nihilominus vel monitores ſuos plane non audiunt, vel à Medicis præſcripta Diæta ac Pharmacia negligenter ſatis utuntur: è contra vero tot tantaque in rerum ſex non naturalium uſu committentes delicta petulanter ſibi ruinam accelerant. Non pauci, utut ſe Phthiſicos eſſe norint, remediis quoque adverſus malum hoc ſollicite utantur efficaciſſimis; nihilo ſecius tantæ interdum exiſtunt impudentiæ, ut omnibus fere infenſam ſuam

fami-

familiaritatem ac conſuetudinem ita ſæpius obtrudant, ac ſi corporis conſtitutione præditi eſſent ſaluberrima, nihilo reputantes, quam graviſſime Contagii ſaltem ratione morbum hunc plerique exhorreſcant.

Atque hæc potiſſimum cauſa eſt, quod cum nuper poſt inſtitutum Examen, à Nobiliſſimo, Ampliſſimo, ac Gratioſiſſimo Facultatis Medicæ Collegio, Theſes aliquot pro Diſputatione Inaugurali conſcribere juſſus fuerim, hanc mihi pro viribus ingenii inſtituendam Phthiſiologiam inprimis elegerim. Juvet conatus hoſce Deus Ter Optimus Maximus, ut in ſui Nominis laudem Proximiq; ſalutem ac emolumentum cœpta noſtra quæque feliciter terminari & abſolvi queant.

NOMEN.

Theſ. I. ΦΘΙ´ΣΕΩΣ Vox cum ſit ambigua, ipſisque Autoribus in curatione hujus mali, præſertim administranda hoc in affectu Venæſectione aut fortiori Purgatione, non levem digladiandi dederit occaſionem; evolutioni ejus paulo preſſius inhærere ac ſtrictiorem ſpecialemque à laxiori Generaliq; ejusd. ſignificatu ante omnia diſtinguere duximus neceſſarium.

II. Generalis itaque Phthiſeos ſignificatio eſt, quando pro qualibet ſive Totius ſive partis alicujus extenuatione ac conſumptione, imo & pro inſigniori in Tabem aptitudine ſeu propenſione diſtinctim minus uſurpatur.

III. Qua quidem ratione & Maraſmus & colliquatio Totius in Febribus Hecticis ac ardentiſſimis & Tabes ex petulantiori Venere dicta Dorſalis, & alia fere quævis, quin & ipſa Cachexia Tabes ſeu Phthiſis nuncupatur.

IV. Particulariter habemus Tabem Femoris, Brachii, Pupillæ, ſingularum fere Partium male affectarum, quibus

omni-

omnibus, ut dictum non niſi generalius & in ſolutiori ſignificatu vocabulum φθίσεως competere videtur.

V. Specialis itaque, & quæ ſolum hujus loci, eſt ea vocis φθίσεως acceptio, quæ omnem ab ulceroſis pulmonibus proficiſcentem maciem & corporis extenuationem innuit.

VI. Hinc Phthiſicus, qui ob exulceratos Pulmones in ejuſmodi marcorem incidit, Antiphthiſica , quæ medicamenta huic malo vel manifeſta vel occulta qualitate reſiſtunt, φθινώδης, φθισιῶν, qui de Tabe hac periclitatur, & Diſpoſitionem (de qua infra) φθίσεως omnino feraciſſimam in corpore ſuo obtinet.

VII. Eſt igitur Phthiſis Vocabulum Latina civitate donatum, alias Græcum ἀπὸ τῦ φθίνειν φθίειν, vel φθέειν, hoc eſt, Conſumendo ſeu corrumpendo dictum. Aliis φθύσις ἀπὸ τῦ πτύζειν, ſpuere, eò quod hoc malo detenti frequentius ſpuant. Unde ſputatores, accedente maximè rariori Corporis textura, pleriſque ſtatim Phthiſici: licet præ cæteris ipſi quoque Melancholici & Sudatores, & Urinatores & SPUTATORES.

VIII. Appellatur alio nomine Phthoë, Latinis Tabes, Aridura, Sideratio, Germanis die Dörrſucht/ die Schwindſucht/ die Lungenſucht. Hinc

DEFINITIO.

IX. Phthiſis nihil aliud eſt quam totius Corporis extenuatio à Febre continua lentâ ac tandem etiam Hectica, ex ulceroſa pulmonum diſpoſitione orta, plerumque Reſpiratione difficili, Tuſſi, ac rejectione materiæ ſubinde cruentæ ac purulentæ infeſtans.

X. Qua quidem Definitione, cui pauliſper immorari libet, Generis loco ponitur Extenuatio , quæ pro diverſo conſiderandi modo & Symptoma & Morbus haud abſurde dici poterit.

XI. Et quoniam Ulcus Pulmonum ejuſmodi in univerſo Corpore affectionem, maciem nimirum ſeu extenuationem talem principaliter efficere aſſertum (qua quidem ratione & ab aliis corporis conſumptionibus præſens affectus diſcernitur) Extenuationis hujus ſubjectum ſtatuimus Totum Corpus, Ulceris autem ipſos Pulmones, cum omnibus ſuis partibus, Parenchymate videlicet, Bronchiis, Vaſis ac Membranis.

XII. Cum enim Pulmones, Cordis Ventilabrum, ulceroſa ejusmodi diſpoſitione laborantes, officio non ſolum quod alias Cordi pro ſui refrigerio debent, ſufficientes eſſe nequeant; ſed & illud ipſum undiquaq; amplectentes * purulenti inquinamenti malignitate indeſinenter afficiant; impoſſibile quin Temperamentum ejus tandem in Calidius & Siccius transmutatũ conſimilem in Toto diſpoſitionem, & ſic cauſam inter alias Extenuationis frequentiſſimam producere aptum ſit.

* *Iohann. Zecchius Conſult. Med.* 1.

XIII. Ideam autem illius Febris quod attinet, hanc pro diverſis Morbi Temporibus & Continuam Putridam & Hecticam ſtatuere, ac ita diverſarum opinionum conciliationem aliqualem inſtituere abſonum non videtur: neutiquam tamen, quæ dictis Febribus contingere poſſit, excluſa complicatione pro humorum in venis putreſcentium & accenſorum diverſitate fieri ſolita.

XIV. Exiſtente igitur tanta ac tot annos ſæpius in corpore inextinguibili flamma, mirumne à prædatorio illo igni totam corporis compagem ſtrictiorem reddi, partesque omnes ſuo defraudatas genio, gratâ ſcilicet qua refocillari debuiſſent, & eâ quæ ipſis primigenia, humiditate abſorpta, miſere tandem contabeſcere?

XV. Diximus & in Definitione, hanc ex febre & pulmonum ulcere ortam totius corporis extenuationem, quæ nihil aliud quam Phthiſis, plerumque reſpiratione difficili,

Tuſſi,

Tuſſi, ac rejectione ſubinde materiæ cruentæ ac purulentæ infeſtare: quorum quidem Symptomatum conſiderationi & hîc parum inhærendum.

XVI. Plerumque igitur Phthiſici ſpiritum trahunt difficilimè, acclivia præſertim conſcendentes loca; idquod præter experientiam & Ratio abunde inferre videtur. Læſo ſiquidem Actionis alicujus organo, actionem ipſam non lædi quomodo eveniet? Læſis igitur pulmonibus iisque exulceratis, quod in Phthiſi, quomodo cum *Mercuriali* * *dicam Phthiſin proprie non habere anhelitus difficultatem, imo facilem facere anhelitum*? neque tamen, quod urget Mercurialis, Aſthmatici nobis ſtatim Phtiſici.

** de cogno[ſcend. & curand. corp. affectib. l. 2. cap. 7.]*

XVII. An vero Phthiſici omnes tuſſiant, ac per tuſſim quidem cruenta rejiciant? adhuc magis ambigitur: de quo tamen inferius in ſignis.

XVIII. Pus vero vel Puri certe aliquid valde analogum, omnes fere Phthiſicos ore rejicere, parum aberit quin unanimem videre liceat Autorum conſenſum. De vulgaribus autem Pus probandi & à Phlegmate ſeu pituita internoſcendi modis inferius itidem in ſignis, jam ad Differentias.

DIFFERENTIAE.

XIX. Evariat Phthiſis præcipuè ob Cauſarum varietatem; hinc alia hæreditaria, quando ab ipſo ortu & * *à Parentib. latente Pulmonum vitio homines tenentur, quo tandem omnes contabeſcunt, Qui enim tabida ſtirpe ſati ſunt, quaſi hæreditario jure neceſſario omnes Tabe commarceſcunt, hocque malum ſæpius in omnes ejuſdem familiæ ordine graſſatur.* Alia vero eſt adventitia, quæ poſt ortum hominibus demum contingit, & quæ pro Cauſarum vehementia validiſſimos quosvis præcipites in ruinam dare potis eſt.

** Fernelius de part. morb. & ſyptom. l 5. c. 10.*

XX. Et hæc vel proprio Pulmonum Vitio ſeu imbecillitate, vel cæterarum partium tam capiti ſubjectarum quam, quod ſæpiſſime, ipſius capitis, introducitur.

XXI. Oritur item alia ab externis Cauſis, alia ab internis; & quæ ab externis, vel à rebus neceſſario nos alterantibus, vel non neceſſario nos alterantibus: & quæ à Contingentibus, vel occulto modo, vel manifeſta qualitate illud agentibus. Quæ tamen uberius in Aetiologicis.

XXII. Alia eſt ſolitaria, quæ nulli morborum conjuncta aut ab eo ortum trahens; alia vero per complicationem quorundam morborum ac febrium præprimis, ſtipata incedens, eoque gravius etiam ægrotum affligens, nonnunquam citiùs interimens.

XXIII. Alia itidem Phthiſis eſt confirmata, in quâ præter faciem cadaveroſam dictam Hippocraticam reliquorum ſymptomatum congeries plerumque apparet uberior: Alia Incipiens, in qua conſumptio mediocris, reliquaque mitiora ac minus terrifica.

XXIV. Aliam tandem dicunt eſſe, quæ ſit ortum atque fomitem trahens ab Ulcere dextram pulmonum partem infeſtante, aliam vero à tali, quod ſiniſtram partem occupat. Et hæc ipſa *φθίσεως* Differentia, præter rationes hactenus ab Authoribus commemoratas, & inferius quoque à nobis commemorandas, ſummam in curatione hujus mali difficultatem, ſi non *ἀδυναμίαν*, inferre videtur.

CAVSAE.

XXV. Extenuationis quidem in Phthiſi Cauſa Proxima licet ſit vapor calidus & Putridus Temperamentum Cordis & hinc totius corporis in Calidius & ſiccius transmutans; quoniam autem omnium quæ in hoc affectu conſpiciuntur ſymptomatum fons & origo eſt exulceratio Pulmonum, atque per hanc Tabidi (quod alias vocabulum eſt æque generale) nobis Phthiſici dicuntur; ab hac ipſa *αἰτιολογίαν* noſtram exorſi quâ fieri poterit brevitate, pertractabimus.

XXVI. Exulcerationis igitur Pulmonum & conſequenter *φθίσεως* Cauſæ ſunt vel Externæ vel Internæ.

XXVII.

XXVII. Externæ ſunt vel neceſſario nos alterantes, vel non neceſſario nos alterantes.

XXVIII. Cujuscunque jam ſint ordinis atque conditionis, præſtant hoc vel Thoracem refrigerando, vel vitioſos humores producendo vel vaſa aperiendo, rumpendo aut erodendo, vel ut peculiari qualitate aut occulto modo pulmonibus infeſta, vel per Contagium.

XXIX. Ex his primo Aër *Φθίσιν* progenerare aut progenitam fovere valet vel manifeſtis qualitatibus vel occultis. Manifeſtis quidem, primò Frigiditate, qua jam olim Medicinæ Parens *pectori ac ulceribus eum pronunciavit inimicum: humores nimirum exprimendo, addunt & congelando, poroſque ſtipando. Deinde Caliditate, juxta effatum ejusdem, pulmones exſiccando, aut humoribus è capite motum conciliando. Tum inæqualitate, hominis corpus jam calore laxius poriſque pervium reddendo, jam frigore per patentes ejusdem corporis meatus facilius & efficacius penetrante lædendo.

*Hippocr. 5. aphor. 20. & 24.

XXX. Huc referunt Qualitates alienas cum nebuloſis, fuliginoſis, tetris, Metallicis, deleteriis, corroſivis ſpiritibus aut vaporibus aër infectus eſt: * ſic eſt quod Chymici & Metallurgi metuant, ſic halitus felium dicitur Tabificus.

XXXI. Occulto quoque modo aërem nos Phthiſi infeſtare, docet Contagium, quo per halitum præcipuè *μιάσματα* Phthiſicorum Sanis communicari, in iisque ſpecie affectum eundem ſæpius ita procreari ſtatuunt; etiamſi & per Contactum licet rarius hoc contigiſſe velit authoritas. Hinc & Galeno cum Phthiſicis crebrior converſatio ſuſpecta: quamvis è multis quos per Contagium Phthiſicos evaſiſſe ac periiſſe affirmarunt, ne unicum quidem noverim, qui alias Phthiſeos ſuæ cauſas non habuerit evidentiſſimas.

* *Gordonius lilio medic. part. 4, cap. 5.*

XXXII. Cibum & Potum quod attinet, hujuſmodi Affectum producere, valent eorum Qualitates vel manifeſtæ

itidem vel occultæ. Illis agunt omnes cibi auſteri, acres mordaces, ſalſi nimis aromatizati, corroſiva facultate præditi, Caliditate quoque varie nocentes, qui vel imediate contingendo pulmones, vel mediate per productionem talium, qui hoc effectum dare queant, humorum, exulcerationem pulmonum minantur. Lentos quoque ac vitioſos, coctionique rebelles & caput præcipuè poſtmodum infeſtantes ſuccos quæ generunt, in hoc albo ſimiliter comprehenduntur.

XXXIII. Occulta vero proprietate pulmonibus inſidiari, eosque non ſecus atque cantharides veſicam arrodere tradunt Leporem marinum in cibo aſſumptum. An ſolis autem pulmonibus ita ſit infenſus, an vero alias quoque in corpore partes malignitate ſua afficiat, vide ſis pugnantem cum Galeno *Rondeletium*, ac *cum hoc Clariſs. D. D. D. Sennertum l. 6. de morb. occultis cap.* 40.

XXXIV. Ordinem quoque tum in aſſumendo Cibo tum in hauriendo potu nonnihil ad hoc malum facere poſſe, diffitendum haud eſt: Quid æſtuante corpore hauſtus frigidus in nobis efficiat, quotidianam nobis acclamantem habemus experientiam, ac quæ exinde reſultant incommoda graphicè depingit *Nobiliſs. & Excellentiſſimus Dn. D. Melchior Sebizius Patronus meus ac Evergeta æternum venerandus, in parvulo ſuo Tractatu Germanico de Abuſu acidul.* * Notanter autem adjiciendum, & humiditatem & ſiccitatem tam aëris quam Ciborum, pro diſpoſitione ſubjecti in generatione hujus morbi, haud parum etiam effectum dare poſſe: ſicut & nimia Ciborum quantitas ſuo modo hic quoque efficax credenda.

** Abuſ. 5.*

XXXV. Motus animi & corporis enormiores quid ad hoc conferre valeant, notum. In ſpecie autem motus Corporis vel plane intermiſſus, vel omnino nimius poſt paſtum inprimis, ſomnus item & vigiliæ immoderatiores, Excreta

p. n.

p. n. aut Retenta, Menſium præſertim ſuppreſſio ac Venus immodica in enumeratione harum cauſarum minimè prætereunda.

XXXVI. Res non neceſſario nos alterantes atque malum hocce producentes ſunt omnia ſive venena ſive Medicamenta tam ſimplicia quam compoſita, ſi vel doſes ſuas transgrediantur, vel minus probe correcta ſint. Siquidem & propria facultate erodendi tenellam pulmonum ſubſtantiam exulcerare, & tenuitate ac ſubtilitate quâ pollent ſubſtantiæ ſuæ orificia vaſorum aperire, & ſic effuſionem ſanguinis poſtmodum in pulmonibus putreſcentis, adeoque ulceroſam hanc ipſis diſpoſitionem inducentis efficere poſſunt. Vomitum item proritantia vehementiorem, in corporibus cumprimis ad vomitum minime diſpoſitis; qualia quidem ægre vomitum ferentia corpora accurate quoque deſcripta invenire licet in *venerandi noſtri Senis Dn. D. Sebizii, Miſcellanearum Quæſtionum Medicarum Faſciculo* 42. *quæſt.* 14.

XXXVII. His addimus clamores ac Cantus intenſiores, gravioris oneris geſtationes, Luctas, ſaltus, inflationes Tubarum violentiores, ictus, Caſus ab alto, & quæcunque ruptionem vaſorum cauſare poſſent. Maxime autem Tuſſis vehementior, quæ certe Phthiſeos Cauſa exiſtit frequentiſſima; adeo ut quæ à Catharrho fiunt Vulnera & conſequenter Ulcera ſæpius à conjuncta vehementiori Tuſſi Pulmones dilacerante, quam ab ipſa humorum acrimonia ſuboriri quidam non inepte ſtatuant.

XXXVIII. Interna Morbi hujus Pulmoniaci Cauſa eſt vel Proxima vel Remota.

XXXIX. Proximam dicimus eſſe Humorem acrem, erodentem & exedentem, qui vel naturâ Talis, ut Bilioſus, &c. vel talis ratione acquiſitæ putredinis.

XL. Humor iſte vel in ipſis Pulmonibus colligitur, vel

ab

ab aliis Partibus eô devenit. In pulmonibus generatur, vel cum laborant aliqua intemperie, hinc acrimonia & corruptio humorum, vel cum in iis adeſt ſoluta unitas aut vomica, hinc ſæpius inopinata mors: Aliunde vero patiuntur hoc mali pulmones, cum vel ſordes vel humores ſuos partes aliæ pulmonibus transmittunt & communicant, uti ſæpius fieri ſolet in Angina, empyemate, Pleuritide, ſuppreſſione menſium, hæmorrhoidum, &c.

XLI. Omnium autem frequentiſſime hanc humorum illuviem à Capite videas delapſam. Hinc Merobibuli ab intemperantiam crebrioribus ejuſmodi in pectus deſtillationibus obnoxii, continuata aliquandiu hac victus ratione, non ſine cauſa de Phthiſi & ſibi ipſis timent & multis ſunt ſuſpecti, accedente præſertim corporis conſtitutione minus robuſta & cauſis morbificis minus reluctante. Acres enim illi & nitroſi humores qui enormi meracioris vini uſu in capite uberrime generantur, poſtea deſcendentes ſpiritalibus partibus eroſione ſua multum faceſſunt. Sed & ipſi Hydropotæ ab hoc malo non alieni; ſiquidem conſtitutione ut totius corporis ita & præcipue capitis debili, defluxiones ipſis frequentius contingere, & pulmones petere negandum non eſt: quamvis enim, quæ Caput eorum infeſtat materia plerumq; ſit frigida atque mordacitatis expers, nihilominus * in pulmones delapſa calorem præternaturalem acquirere, & putredine eos inficere rationibus ſuffragari videtur ipſa quoque experientia. Hinc ulcera pulmonum, hinc Terror hominum, Phthiſis.

** Confer Zech. Conſult. medic. 1.*

XLII. Remotiores Cauſas quod concernit, ſunt eæ omnes humorum, ut bilis, pituitæ, ſeri, puris, &c. & partium diſpoſitiones, quibus mediantibus Pulmonum ulcera poſtmodum ingenerantur; Humores enim illi licet vel ob qualitates proprias, vel ob diſtantiam loci, vel alias Cauſas actu nondum erodant, diſpoſitionem tamen pulmones exulcerandi

randi progreſſu temporis acquirere cum poſſint, merito cauſarum internarum earumque remotarum nomine veniunt: diſpoſitionibus partium quæ humores producere valent, & adhuc remotiores ſunt, minime excluſis.

XLIII. Huc pertinet Conſtitutio illa in Tabem facilisqua qui donati φθινώδεις* appellantur, Oblongum nempe collum, Pectus acutum ac ſtrictum, ſcapulæ in modum alarum prominentes. huc illa corporis conſtitutio in qua pulmones ab ipſo ortu & ſic nativa debilitate ac flacciditate laborant; Hac enim præditos, quod dicunt, hæreditario quaſi jure omnes tandem Tabe commarceſcere, vero haud eſt diſſentaneum; exiguum ſiquidem humoris inimici pro corruptela hujuſmodi pulmonibus eſt ſufficiens.

*Hippocr. 3. epidem. com. 3. text. 70.

XLIV. Huc referunt Longitudinem corporis,* Imbecillitatem capitis, Defectum uvulæ, Aetatem juvenilem, ſexum fœmininum & ſimilia, quæ qua ratione ad Phthiſin diſponere eamque introducere poſſint, inſtituti ratio fuſius hic apponere vetat. Pergamus ad

* Adrian. Spigelius l.2. de hũ. corp. fabr c. 19.

SIGNA

XLV. Sunt vel Diagnoſtica, ſpeciem morbi cum parte affecta & cauſis morbificis demonſtrantia, vel Prognoſtica, quid de morbi eventu prænunciandum, indicantia.

XLVI. Sequuti autem hic potiſſimum ſumus *Alexand. Maſſariam*,* qui ſane cum aliis quibuſdam non ſine cauſa parum ſpei Phthiſicis relinquens maximum rei in eo ſitum judicat, ut ſi fieri poſſit, tam pernicioſus morbus præcaveatur.*

*Practica medicin. l.2. c. 7.

XLVII. Et certe multos videas de hoc morbo quo ſe teneri putant, non plane fruſtra ſuas agere querelas, qui tamen actu Phthiſici cum nondum ſint, à ferino hocce malo, obſequentes ſi ſe geſſerint, vel omnino, vel ad longum tempus præſervari poſſunt.

XLVIII. Ideoque ſigna dicimus eſſe Phthiſeos vel præſentis, vel futuræ.

* Confer. Zacut. Luſitan. de Med. Princip. hiſtor. l.2. hiſt. 36 Rondelet. meth. curãdi morb l.2. c.12.

C XLIX.

XLIX. Futuræ igitur Phthiſis ſignum deſumi poteſt 1. ex diſpoſitione corporis, qui enim adeo ſtricto ſunt. & anguſto thorace, inquit Gal. ut ſcapulæ à tergo inſtar alarum avium promineant, hi revera tam parati videntur ad Phthiſin, ut omnino Phthiſici jam appellari conſueverint; quemadmodum & illi quibus caput facile repletur, & inſtrumentis ſpiritus multas transmittit deſtillationes: quæ duo ſi conveniant in uno illum pernicioſo huic morbo valde obnoxium eſſe pronunciant.

L. Alterum deſumi poterit ex Aetate: juxta Hippocratem enim Tabes iis maxime fiunt ætatibus quæ ſunt ab anno decimo octavo uſque ad triceſimum quintum. Cauſa hujus rei ex Galeno dicitur inordinatum horum hominum vivendi inſtitutum, ex Philotheo * ſanguinis in iis excedens Quantitas & vitioſa qualitas, quæ quidem brevitatis ergo apice hic tetigiſſe ſufficiat.

*Conf. Sennerti Practic. Med. l.2. part. 2. c. 12. Heurnii comment. ad aph. 29 ſ.3. & aph 9. ſ.4.

LI. Tertium Futuræ Tabis ſignum deſumunt ex anni tempore, idque cumprimis ratione aëris, (de quo ſupra) & prægreſſæ victus rationis.

LII. Quartò, Futuræ Phthiſeos ſigna ſunt præcedentia quædam morbifica: Parentúm obitus ex Phthiſi, Deſtillationes diu perſeverantes acres & mordaces, crebriores ſanguinis exſpuitiones, ſuppurationes in pectore, ulceroſa arteriæ aſperæ diſpoſitio. Pertinacior quædam tuſſis, Gibboſitas, Dolores aliquales in regione Thoracis, &c.

LIII. Jam ad ſigna Phthiſeos præſentis, quæ, uti dictum, vel ſunt Diagnoſtica, vel Prognoſtica.

LIV. Pathognomonica igitur quod attinet, hauriuntur ea præcipuè ſigna ex tribus fontibus 1. ex læſis functionibus, 2. excretis, 3. accidentibus. quæ properanter abſolvamus.

LV. Adeſt ergo in Phthiſi Febris continua, cujus cauſam aliquo modo explicavimus ſupra §. 12. Et ea quidem ab initio putrida tantum, tandem vero tranſiens in Hecticam,

lentè

lentè affligit, augetur tamen præcipue ab aſſumpto Cibo, & ſentitur maxime in genis, manuum volis ac plantis pedum, exacerbatur quoque tempore nocturno; cujus quidem exacerbationis, niſi Febris fuerit complicata, cauſa mihi potior videtur ſilentium nocturnum, quo cuncta nobis videntur acerbiora, quam interdiu. Pulſus adſunt languidi, modice celeres, ac tandem fere hectici.

LVI. Sitis adeſt intenſior, Cibi faſtidium, Vox effracta, ſeu ut ita dicam, dimidiata, & veluti, ex imo educta, quibuſdam quaſi ex arundine ſibilans; Laſſitudo, quam vocant, Gracilitatis, quæ ad ſpontaneas refertur; in hauriendo aëre interdum dolor profundus & obſcure pungens, Viſus debilitas, Anhelitus fœtidus ac difficilis.

LVII. Num tuſſiant omnes Phthiſici, nonnullis diximus eſſe ambiguum. Arbitramur autem pro conditione materiei peccantis locoque, ſicut & pro viribus facultatis excretricis tuſſim fieri & non fieri, aut omnino parvam, nec tantam ac talem, qualem quidem in communi fere Phthiſicos infeſtare videmus. Suppreſſam etiam non pauci volunt Phthiſici & tuſſim & quod ea excernitur, ſputum: ideoq; ne in converſatione cum aliis aut ſuſpectos ſe, aut homines multum exoſos ſibi reddant, quantum poſſibile, & tuſſim & ſputum frequentius cohibent.

LVIII. Quoad excreta vero, ſputum cruentum ac purulentum ramentis ac portiunculis pulmonum interdum refertum, infallibile Phthiſeos tradunt documentum, quod & omnium maxime terroris plenum videtur ſignum, de quo ſtatim plura, cui ſi accedat alvi profluvium ac pilorum defluvium, in propinquo mors. Adſunt quoque ſudores antelucanis præſertim horis ægros corripientes, ex imbecillitate facultatis retentricis; itemque ab humorum acrimonia & caliditate, vaſorumque debilitate frequentiores narium hæmorrhagiæ.

LIX. Hypochondria tandem convulſa, ungues incurvati, evidens totius corporis extenuatio, quam conſequitur facies Hippocratica, Oculi nimirum cavi, Tempora collapſa, naſus acutus, labra liventia, arida, frigida ac lurida pellis, uno verbo nihil aliud

——— *gelidæ niſi mortis imago.*

LX. Hæc Phthiſeos ſigna pleraque, quæ tamen pro diverſitate corporum & cauſarum in iis morbificarum ſæpius evariant, & nunc plura nunc pauciora in ægrotis apparere ſolent: unde & ab uno aut altero ad præſentiam ipſius Phthiſeos argumentari non licet; pleraque enim ita ſeſe habent, ut & alios morbos iiſdem ſtipatos incedere videamus. Quare non diſtributive ſed collective accepta hæc ſigna in cognitionem exitioſiſſimi hujus morbi nos deducere valent.

LXI. Extenuatio Totius quæ fit cum ſputo cruento & purulento per tuſſim rejecto omnium maxime videtur certiſſimum ſignum & timoroſum valde, quod ſi reliqua ſymptomatum ſyndrome & ipſa obrepat, Phthiſin certe non parvas egiſſe radices cogitandum. Quamvis non omnes cruentas patiantur exſpuitiones, * *nonnullos enim poſt ſolam ſcreationem humoris liquidi & ſubflavi levi febricula correptos tabeſcere cœpiſſe, ac multo poſt tempore exiguum quiddam cum pure rejeciſſe, non paucos quoque in quibus nihil omnino cruoris toto morbi decurſu comparuit tabe ſenſim ſublatos*, experta vult Authoritas.

* *Galenus 4. de loc. affect. c. ult. Fernel. de partiū morb. & ſymptō. l. 5. c. 10.*

LXII. Si de Purulentia ſputi adhuc eſt dubium, Tabidum exſpuere jubent in ignem; quod ſi vehementer olet, Pus adeſſe dicunt, ſin minus, Phlegma tantum: Verum hæc probandi ratio paucis arridet. Alii ſputa conjicere jubent in aquam tepidam; quodſi materia de qua dubium, fundum petat, pus eſſe, ſin minus, Phlegma volunt: Verum & hoc non omnibus ad palatum; cum pituitam craſſam, lentam ac viſcidam conglobatam in aqua æque ſubſidere certum ſit. Alii igitur Pituitam albam, pus cineritium magis eſſe perhibent;

bent; Verum, quo pus albidius, eo ſalubrius, juxta communem Authorum conſenſum. Probabilius tandem qui judicare volunt, accurate obſervare jubent, num materia in aquam projecta ab injectione ſtatim ſpargatur, & poſtea in imo conſideat; num vero vel omnino non ſubſideat, vel conglobata deſcendat? Si hoc Pituitam; ſin illud, pus eſſe pronunciant.

LXIII. Atque hæc pro re nata Phthiſin nobis vel Futuram, vel incipientem vel confirmatam demonſtrare queunt: Quo enim plura & graviora ſeſe nobis conſpicienda præbent ſymptomata, eo auctius & periculoſius malum nobis indicatur; quo pauciora & mitiora, eo levius ac minus confirmatum.

LXIV. Signa Differentiarum quod ſpectat, cum potiſſimum à cauſis ea dependere ſuperius dixerim; etiam ab iisdem Phthiſeos ſigna erunt deſumenda.

LXV. Cauſas itaque Externas quod attinet, eas ab ipſo ægrotante cognoſces, qui omnino de ſalute ſua ſollicitus, præcedentia unde hoc malum ipſum invaſerit diligenter ruminabit & anxie Tibi proponet: num videlicet percuſſus, ictus, aut lapſus fuerit, num intemperanter vixerit, vel aërem habuerit minus clementem, vel ab exercitiis aut laboribus quibuscunque ſibi hoc mali contraxerit, &c. Itemque quoad cauſas internas; num Morbus ipſi ſit hæreditarius, aut alio modo nativus, num morbus aliquis præceſſerit huncipſum facile ingenerans, num deſtillationibus ſit obnoxius, num ratione ætatis, ſexus, Structuræ Thoracis & ſimilium in hunc morbum ſit proclivis, partim ex relatione patientis, partim propria mentis indagine manifeſtum fiet.

LXVI. A congerie & magnitudine ſymptomatum Tempore à quo male habere cœpit, cauſa quoque fomitem ſubſternente & his ſimilibus Magnitudinem ſeu confirmationem phthiſeos plerumque æſtimare ſolent.

LXVII. Num dextra vel ſiniſtra Pulmonum pars male affecta ſit, plerique ex dolore licet obſcuro conjiciunt: quemadmodum ſi ſtriæ tantum ſanguineæ ac ramenta in ſputo conſpiciantur, ex bronchiis, ſi vero portiunculæ carnoſæ ex pulmonum ſubſtantia eaſdem educi aſſeverant. Sed hæc ſigna ſuas interdum patiuntur difficultates, uti & ea, quæ, num ab eroſione, num vero à ruptione aut apertione Vaſorum affectus trahat originem, demonſtrare deberent.

LXVIII. Ultima quam poſuimus Phthiſeos Differentia eſt à complicatione ejuſdem cum aliis morbis, cujus quidem ſigna per eorundem morborum complicationem talem conſtituentium characterismos perito Medico facile innoteſcent.

PROGNOSTICA.

LXIX. Sequuti in hoc, uti & θ.46. monuimus, *Alexandrum Maſſariam*, & cum eo præprimis *Magnos in Arte Medica Viros*, *Celeberrimos dico hac in inclyta Academia Dominos Profeſſores*, (quorum & ſcriptis & voce privatim ac publice hactenus frui nobis licuit jucundiſſime) OMNEM PHTHISIN, ſiquidem talis verè exiſtat, pronunciamus INCVRABILEM; Quicquid hîc tumultuentur alii, ad ravim etiam uſque clament, qui neſcio quibus (uti vocant,) ſecretis non fœde tantum exulceratos pulmones, ſed & fruſtillatim maximam ſui partem ore rejectos ſe ſanaſſe & in integrum reſtituiſſe, plenis buccis glorientur.

LXX. Rationes ſunt irrefragabiles, quas huc tranſſcribere non verebimur. Prima deſumpta eſt à motu pulmonum continuo, qui ulceris conſolidationem impedire poteſt. Deinde adeſt pulmonum mollities, eaque propter tenellum ſuum quo ſuſtentatur alimentum, quæ valentiora medicamenta non ſecus atque ipſa Virium infirmitas haud admittit. Tertio addunt Viarum per quas debito tempore ad locum affectum Medicamenta idonea devenire poſſint,

deſe-

defectum. Quarto & Quinto (quæ certe rationes videntur palmariæ) eſt Contrarietas indicantium omnes morbos curatu reddens difficillimos, & Neceſſitas expurgationis per Tuſſim, quæ omnino plus in hoc ſerpente malo faceſſit negocii, quam motus pulmonum naturalis: quid enim tuſſis efficiat, dictum *th.* 37.

LXXI. Nec minus incommodi inferre videtur illud, quod nimirum in quanam pulmonum parte proprie conſiſtat ulcus, penè ignoremus; unde & per hoc & quod nulla plane detur via, per quam Medicamenta particulam affectam certo contingere queant, Curationis ἀδυναμία redditur probabilior. Imo ſi omnia ritè quo ad fieri poſſet, ac methodice transacta fuerint, nil niſi quod levi occaſione ejuſmodi ſanata ulcera refricentur ac malum de novo pullulare cogatur, lucrifecimus. * ** Galenus l. proximo citato.*

LXXII. Periculoſiorem tamen agnoſcimus eam, quæ inveterata: in qua, & præcipue ab eroſione læſa ſunt vaſa majora: quam conſtituit ulcus virulentum, confirmat facies cadaveroſa.

LXXIII. Periculoſior quoque eſt Idiopathetica; quæ in corpore ad Phthiſin diſpoſito: quæ hæreditaria.

LXXIV. Capillorum defluvium, ſputum ſuppreſſum, & Alvi profluvium Phthiſin ſolvit, ſed cum interitu ægrotantis.

LXXV. Reliqua ſcriptorum & inprimis ipſius Hippocratis de hoc morbo pronunciata, pleraque non niſi mala & in omnibus fere de hac materia Diſputationibus decantata, uberius hic proponere opus non eſt: Quin potius Phthiſis cum plerumque ſit malum diuturnum & in multos ſæpius protrahatur annos; videamus breviter, quænam affectus hujus, ſi quam moliri debeamus, nobis ſit reſidua

CVRATIO.

LXXVI. Indicationes in hoc morbo cum Authores nobis

bis ſuppeditent Præſervatoriam & Curatoriam, ſecundum has etiam quod rei nobis abſolvendum reſtat, perficiemus. Etſi enim cum prænominatis Authoribus de convaleſcentia Phthiſicorum parum ſpei nobis relictum eſſe antea pronunciaverimus, neque quod *Iacchinus* ait, * ſtultum eſſe aggredi eos qui pervenerunt ad Tabem, omnino nobis videatur fruſtraneum; nihilominus cum ſatius ſit anceps experiri auxilium quam nullum, pluresque præſervatoriis ſuis, quæ certe præcipuum hic occupant locum, rite præſcriptis malum hocce longius abegerint, ac monſtra ut in aliis ita & in hoc potiſſimum juxta effatum & hiſtorias * quorundam accidere poſſint: Ideoque Phthiſici qua ratione ſint tractandi, ac in Pharmacia, Diæta & Chirurgia ipſis quid conveniat noceatve, breviter annectendum.

** in 9. Rhaſis. c. 17.*

** Avicennæ. Averrhois. Schenckii. Foreſti. Iacotii. Valeſci de Tarant. Ingraß. Plateri, &c.*

LXXVII. Præſervationem igitur quod concernit, ſi ſtructura Thoracis ac diſpoſitio ipſius capitis in aliquo ad productionem hujus mali conſpiret, eum omnino ita gubernare debemus, ut præter convenientiorem quovis tempore rerum non naturalium uſum & mandantis & recipientis partis per auxilia in hunc ſcopum neceſſaria diligens à nobis adhibeatur ratio, ac quantum poſſibile, præcavere, ne tanta & tamdiu vitioſorum humorum illuvies, donec hocce malum effectum dare queat, in corpore detineatur: illud autem in ſpecie quomodo tentare liceat, præcipue ex Catharrhi & Anguſtiæ thoracis curatione Autores nos docere poſſunt.

LXXVIII. Quamvis enim nativa illa Thoracis conſtitutio vix ac ne vix quidem immutetur: nihilominus expectorantia ſubinde & id genus alia Thoraci convenientia in præſervatione ab hoc malo haud parum juvant. Catharrhus autē qui revera Phthiſin efficit frequentiſſime, convenienti Diæta, Diverſione, Humorum præparatione & Purgatione, Accidentium correctione, & peculiari Capitis confortatione omni niſu eſt ſiſtendus.

LXXIX.

LXXIX. Phthiſis quam minatur ætas, cum plerumque in præpoſtero vivendi genere ſuam agnoſcat ſcaturiginem, laudabiliori Diæta & rectiori rerum 6. non Naturalium uſu facile quoque præcavetur, ut & ea quæ juxta Philotheum in hac ætate internas & ſibi proprias habet cauſas, quantitatem nimirum & qualitatem ſanguinis, ritè adminiſtrata Chirurgia Pharmacia & Diæta ſæpius ſine negocio fere avertitur.

LXXX. Quæ ex anni tempore proficiſci poterit Phthiſis, cum & ea plerumque ex Victu per æſtatem minus idoneo ſuam deducat originem, itidem ſalubriori Victus ratione conſtituta, & morbificis ſi quæ jam adſint diſpoſitionibus cito ſublatis è via tollitur. Aërem vero liberiorem fugientes, & eum qui in hypocauſtis, aut locis ubi degere nobis volupe, tum in activis, tum in paſſivis quibus excedit qualitatibus alterantes temporis, quod tabidis adeo nocuum, malevolentiæ obviam ire ſtudebimus.

LXXXI. Præcedentia vero morbifica quod attinet, ex quibus futuram aliquando Phthiſin præſentiſcere nos poſſe ſuperius dictum ; tanto diligentius ea juxta methodum curationis erunt tractanda, quanto majorem & efficaciorem periculoſiſſimum hocce ac plane ferinum malum nobis prænunciandi vim habent; Empyema nimirum, Peripnevmonia & quæ ſunt hujus farinæ alia cum nil niſi Phthiſin, nil niſi mortem crepent, omni ſtudio curandique peritia erunt extirpanda: quorum omnium tamen curationem ſubnectere inſtituti ratio hic non patitur. De Phthiſi quam minatur ſanguinis ſputum, in quo cohibendo *Rondeletius multos medicos magnum ait committere errorem, notatu digna vide ſupra l. c. in princip. cap.*

LXXXII. In ſpecie vero dicta Curatio nititur præcipue tribus indicationibus deſumptis ab Ulcere pulmonis, à Febre & à Totius macie ſeu extenuatione. Ulcus nimirum

requirit exſiccantia, abſtergentia & conſolidantia, Febris refrigerantia & humectantia, Corpus extenuatum autem ſui renutritionem per convenienter humectantia.

LXXXIII. Indicationum harum contrarietatem & reliqua *θ*. 70. & 71. paucis in medium producta ſi quis in ægro perpendat, quantum ſpei ſit reſiduum facile intelligere poteſt: Omnia ſiquidem vergunt ad interitum, & dum uni ſuppetias ire conamur, alteri damnum inferre cogimur. Nihilominus ſæpe aliquid tentandum.

LXXXIV. Cum igitur perfecte ac methodice curantes partium morbos vix aggrediantur absque adhibita diligenti ratione Totius, & tum demum Univerſalibus præmiſſis curationes ſuas rite inſtituant; hic vero Morbus Totius à Morbo partis Ulceroſa nimirum pulmonum conſtitutione ita dependeat, ut ei tanquam cauſæ continenti, qua poſita ponitur, qua ſublata, (ni malum prorſus jam ſit in habitu) tollitur & ipſe, arctè adhæreat; Ideoque Ulceris in curatione hujus mali conſideratio, præſertim ſi res plane deplorata nondum ſit, potiores ſibi partes vendicare videtur.

LXXXV. Chirurgica itaque, Hirudines videlicet & cucurbitulas, Venæſectiones, Fonticulos, cauteria (quemadmodum & purgantia fortiora) quæ humorum ſive in capite, ſive in toto conſiſtentium & defluxiones ad pectus minitantium motum inhibere eosque valide evacuare poſſunt, non niſi ab initio & dum malum adhuc recens, aut ægroti vires valde ſunt conſentientes, adhiberi jubent.

LXXXVI. Præparantia & purganria humores quosvis, cum ubivis fere fuſius ſcripta reperiantur, huc coacervare opus non eſt. Annotari ſufficiat, in hunc ſcopum maximopere commendari Mannam, Caſſiam, Rhabarbarum, Syrup. Roſarum, Violarum. In quibus plerique acquieſcunt, Validioribus enim purgantibus ut & vomitoriis in hoc caſu parum fidunt. Clyſteribus vero lenientibus, quæ & excre-

menta

menta ſubducere & intemperiem Corporis emendare valent, tuto ſatis utuntur.

LXXXVII. Si fomitem malo præbeat Catharrhus quod plerumque fieri ſolet, ei ſubveniendum, uti θ. 77. & 78. aliquo modo dictum.

LXXXVIII. Ulcus ipſum jam quod ſpectat, primo adhibeantur abſtergentia, ſimplicia pariter atque compoſita, ea ſcilicet quæ abſterſioni inſervieutia, id quod abſterſum eſt per tuſſim & ſputum ex ipſis pulmonibus educere valent, ut Rad. & flores Iridis, radic. helenii. Aniſum fœniculum, Adjanthum, hedera terreſtris, althæa, agrimon. Beton. Botrys, Calamlntha, Capill. ♀. Hyſſopus, Marrub. Origanum. Veronica. caricæ, jujubæ, Sebeſten, pruna dulcia, piſtacia, pini nuces, gummi Arabicum & Tragacanth. Radix item Chinæ, Lignum Guajacum, Saſſafras. & Sarza parill. * Compoſita ſunt: Syrup. de Veronica, de Tuſſilag. de ſucco hederæ terr. Syr. Nicotianæ, Capill ♀. Scabioſæ, Marrubii, Hyſſopi, de Liquiritia, &c. Lohoch de Farfara, de pulmone vulpis, de pino, Lohoch ſanum & expertum.

Heurn. l.c. Rode[...] à Fonſec[...] Conſult. [...]

His addunt inprimis aquam mulſam & ſaccharat. Amygdalas amaras in ptiſana decoctas, itemque Ptiſanam cum ſaccharo roſato, hydromel, Mel crudum quod omnium potentiſſimè detergere perhibent.

LXXXIX. Poſtea adhibentur Conſolidantia, in quem finem & modo poſita quædam ſubſervire poſſunt: uſurpantur inſuper hic præcipuè Veronica, Pulmonaria, Pentaphyllum, Equiſetum, Pimpinella ſanguiſorba, Plantago, Prunella, ſanicula, Ros ſolis, flores Hyperici, Balauſtia, Nuces Cupreſſi, Reſina abietina, lapis hæmatit. Bolus Armen. Terra ſigillat. Thus, maſtix, &c. ex quibus itidem pro conditione rei, Syrupi, Conſervæ Eclegmata ut & Potiones Vulnerariæ facile parari poſſunt, quædam etiam parata jam in officinis proſtant.

XC. Neque ſicco pede hic prætereundum eſt Saccharum Roſatum utpote huic ſcopo auxilium convenientiſſimum, cui propter abſterſionem, agglutinationem Nutritionemque plurimum attribuere docti. * Conditiones in hujus uſu Tres ab *Excellentiſſimo Dn. Sennerto* * poſitas breviſſimis hic recenſere lubet. Prima eſt, ut abſtergentia & mundificantia præmittantur, Altera ut magna in quantitate frequentius adhibeatur, Tertia, ut ſi ſputum forſitan retineat, Expectorantia per intervalla exhibeantur. Hiſpidulam etiam ſeu Piloſellam & ex ea confecta medicamina Artis noſtræ Proceres in hoc affectu miris modis commendant.

** Meſues c.de Phth. Zacut.Luſitan. de medicor. princ.hiſt. hiſt. 33. Riverius Prax. Med l.2.c.6.*

** Practic. Medic.l.2. part. 2. cap. 12. Confer. Zecchium l. 6.*

XCI. Chymicis ſua quoque hic ſunt medicamenta ſulphur nimirum, quod animam Pulmonis appellitant, & ex eo parata, Balſamum flores, lac, rubinus ac ſimilia, flores item Benzoini, Elixir proprietatis Paracelſi, Laudanum opiatum, &c. Quæ tamen an exiſtente jam in corpore Calore Hectico, Extenuatione Totius & Virium imbecillitate, (quæ concatenatim quaſi ſe invicem ſequuntur) adeo ſint proficua, tutius eſſet ante exhibitionem eorum explorare prius, quam incauto ſæpius eorum uſu hominem citius è medio tollere.

XCII. Inter Externa primas obtinere videntur Suffimigia & odoramenta, quæ tum ore tum naribus excepta illud præ cæteris utilitatis inferre dicuntur, quod effectum ſuum, quem expetimus in Pulmonibus edant, reliquum tamen corpus non ita afficiant. Hinc laudantur ſuffitus ex Thure, Maſtiche, Myrrha, Roſis, Santalis, Cinamomo, Ladano, Benzoë, Nicotianâ ſeu Tabaco: addunt & ſuffumigium ex ſulphure, quod ego vix ferrem, itemque ex Arſenico, quod plane non admitterem. Tutius hic uſurpantur ex medicamentis idoneis in vino vel alio convenienti liquore coctis vapores, qui ſine læſionis metu Partem affectam efficaciter ſatis contingere queunt.

XCIII. Curationem febris, ſive Putridæ ſive Hecticæ quod refert, etiamſi ſanato ulcere in Pulmonibus exiſtente & ipſa Febris aut omnino ceſſet, aut facilius curetur; haud plane tamen eam negligendam eſſe cenſent, ſed quoad permiſſionem principalioris indicantis, refrigerantibus præcipuè Calori Hectico totam corporis molem depopulanti ita obviam ire ſtudent, ne & per hoc curatio ipſius Ulceris reddatur multum difficilior: Quæ tamen omnia ex doctrina de Febribus, cum hic apponere nimis longum foret, uberius erunt haurienda.

XCIV. Extenuationem tandem auferre tentant, tum per Nutritioni convenientem Diætam, tum per Pharmaca, præſertim autem cordialia. Huc quoque referri poſſunt Syrupi illi Magiſtrales, Impinguativi dicti & à *Pulverino* tantopere deprædicati. * Neq; ſilentio hic omittendum, quod artis noſtræ Dictatores dum ulceris curandi ſpes eſt exigua, blandiendum eſſe malo dicant, ac refrigerante & humectante, Calori ſc. febrili & emaciationi præcipue reſiſtente Victu uti jubeant: ſæpe enim, cum malum hoc ſit diuturnum Phthiſicus ſua ſorte contentus longiori & commodiori vita fruitur, quam qui crebrioribus medicinis & querimoniis ſui ipſius quaſi exiſtit carnifex.

** Medicinæ Pract. cap. de Tabe.*

XCV. Tuſſis tandem, Hæmoptyſeos, Diarrhoeæ, Conſtipationis Alvi, ac reliquorum ſymptomatum curatio peculiaribus ſuis nixa indicationibus videatur apud Practicos. Subnectenda jam eſt

D I AE T A.

XCVI. Aër igitur illi, cujus ſupra in Cauſis facta eſt mentio, plane eſto contrarius: De hoc *Pulverinus, Medicinæ Profeſſor Neapolitanus, & Hippocraticæ ac Galenicæ doctrinæ addictiſſimus: Aër in activis eligatur temperatus, in paſſivis ad ſiccum vergens, Hujusmodi eſt aër Tabiarum loci inter Neapolim & Surrentum poſiti, ut ejus Galenus 3. meth. cap. 12. meminit;*

 Nos

Nos autem hac tempeſtate Tabidos remittimus ad aërem Reſinæ, vel Portici, vel loci ejus qui vulgo Torre dello Greco dicitur. Hæc Pulverinus; * Verum enimvero, cum & hicce aër fere nobis denegetur, ideoque accenſis lignis & præſertim reſinoſis ac piceis, herbis quoque ſiccioribus & odoratis hinc inde proſtratis, ſuffitu quoque ex rebus ſupra nominatis aërem alterantes à ventis auſtralibus, Radiis lunaribus Aeſtu intenſiori & ſubitanea quavis aëris ac loci mutatione ægros prohibebimus. Et certe plurimum rei in hoc poſitum eſſe videtur; cæteroquin optimè conſtituta Victus ratione, ſi illud quod indeſinenter inſpiratur & integris pene viribus pulmones intrat, morbo per ſe tam ægre curabili fomitem præbeat; patientes tandem malo ſuccumbere & fatis concedere mirum non eſt: è contra vero, quid boni ex clementiori aëris conſtitutione nobis expectare liceat, mulier illa, apud Galenum Phthiſica, quæ juxta furnum indeſinenti ſiccioris aëris inſpiratione vitam ad annum quoque à morbo vigeſimum octavum protraxit, ſatis conteſtatum facere poteſt.

** loco ſupra citato.*

XCVII. Quibus etiam Contagii ratione cum Phthiſicis eſt ſuſpectata converſatio, illis hanc bona pace ſubterfugere, ac non ſolum liberiorem aërem ſibi quærere, ſed & cum Maſſaria & nonnullis aliis parietes trabesque dealbare ac ſuppellectilia, ne mali quidpiam vel poſt obitum Phthiſicorum corripiat ipſos, mutare fas erit.

XCVIII. Multo minus alienis qualitatibus à fumis atque halitibus venenoſis infectum aërem admittere expedit; quemadmodum & feles adeo, ut multi ſolent, exoſculari & in deliciis habere, propter halitum earum quem ferunt tabificum, uſque adeo tutum non eſt.

XCIX. Cibus qui concoctu facilis, ſucci laudabilis & multi nutrimenti, in hac corporis extenuatione omnino videtur idoneus; hinc brodiola pullorum, Gallinarum, ut & earum carnes ac hepata, teſtes quoq; gallorum non coëuntium,

tium, ſorbitiones ex ptiſana, ex amylo cum lacte & quæ ſunt hujus generis alia θ. 88. enumerata, in hoc caſu nulli fere non ſunt laudata: Medicus tamen prout vel in ulcere vel in macie curanda occupatus eſt, omnia ea ita moderari debet, ne uni attentus alterum omnino neglectum habere videatur; Neque ſemper benedicta illa ptiſana oportet uti, inquit Capivaccius. Vinum in progreſſu morbi exhibere vix tentant, niſi ſit ὀλιγοφόρον, Aquam potius Chalybeatam aut alio modo correctam, prout expectorandum aut conſolidandum eſt, propinant. Acidulas omnino exulare jubeas. Vitentur omnia calida, ſalſa, & aromatizata ut & omnia δύσπεπτα καὶ κακόχυμα, Hinc *eſus Cochlearum ſine probabili ratione Phthiſicis commendatur*, juxta effatum *Nobiliſſimi atq; Excell. Dn. Doctoris Ioh. Alberti Sebizii, Patroni quoque ac Fautoris mei honoratiſſimi. Diſputat: de Calido innato, Corollar. 7.* Ea propter quoque cum *Venerando ejuſdem Dn. Parente.* * *Nos cupedias iſtas relinquimus aliis, contenti ferculis humanæ naturæ convenientioribus, ſcimus enim carnes Teſtudinum frigidas humidas, craſſas, duras, lentas viſcidasque eſſe, &c.* Inprimis autem crapula & ebrietas omni ſtudio devitentur: quemadmodum enim Lues Venerea ſcortatorum, ita Phthiſis Helluonum miſerandum nuncupatur flagellum.

** l. de Alimentor. facultat. 3. cap. 16.*

C. Lactis uſus in hoc affectu ab omnibus fere commendatus eſt, præſertim ſi lac ab animali plantis pulmoniacis enutrito recens emulctum & vel melle vel ſaccharo prius correctum fuerit. Habenda tamen hic erit ratio & eorum quæ ex Hippocratis cautela lactis uſum prohibere poſſunt, & illius cujus gratia lac Phthiſico exhibemus: Diligentius de hâc re *Capivaccius.* *

CI. Reliqua ſuam ſervent medietatem. Motus vehementiores, ut & crebrior effuſus riſus & continuata vocis intentio nihil hic utilitatis præſtant. Fugiant ægroti, quantum licet, mœrorem ac triſtitiam, imprimis autem animi excan-

** Pract. Medic. l. 2. c. 7. & l. 6. c. 33. de febrib. Hect. Mercurialis loc. ſupra citato Maſſarias. Pulverinus l. cc. Zacut. Luſit. l. c. hiſtor. 35.*

excandeſcentiam, quæ certe malum valde exacerbare ſolet, Alvus, ſi ut aperiatur neceſſe eſt, laxetur blandis tantum atque benigne ſubducentibus medicaminibus illis, quorum ſupra facta mentio, Venus Phthiſicorum Peſtis.

Hæc impræſentiarum. Epilogi loco dixiſſe ſufficiat, plurimos in hoc malo per ſe fere inſanabili præmaturam tamen volentes quaſi ſibi conſciſcere mortem: Impatientes nimirum diuturnitatis morbi, Medicisque tandem inobedientes, eosque ſæpius mutantes, nonnunquam ridentes, & ſic tanquam ex deſperatione eo magis Veneri ac Baccho ſtrenue litantes, graviſſimosque alios in Victu errores committentes proprio ſe gladio jugulant. Verum qui periculum amat, in eo pereat: hinc qui ſecundum methodum vivere nolunt, ſecundum methodum certo ac cito moriantur; qui verò evadunt, illis eſt quod mecum dicant

GLORIA IN EXCELSIS DEO.

COROL-

COROLLARIA.

I.

OMnes fere Phthiſici tales minime videri volunt, ſed aliis eos Phthiſicos proclamantibus aut conſuetudinem ſaltem eorum ſubterfugientibus graviter iraſcuntur.

II.

Melancholicorum Deliria, & pertinaces ac malitioſas quorundam, eorum præſertim qui melancholici videri volunt, actiones internoſcere, arduum.

III.

Non ſolus ſanguis ultimum eſt & proximum omnium Corporis partium Nutrimentum.

IV.

Calor & Frigus Doloris æque proximæ Cauſæ eſſe queunt, ac ſolutio continui.

V.

Miſtio illa alimentorum in Ventriculo ordinem ingeſtionis eorundem non pervertit.

Ad Clariſsimum Dominum Doctorandum Schreckenbergerum, Reſpondentem, amicum ſuum dilectum.

DUm non terreris, ſed terres ipſe labores,
Cum minimè valeat te ſuperare labor:
Hinc tibi Doctoris veniet jam danda Corona,
Gratulor, & poſthàc proſpera quæque precor.

Scripſit benecupientiſsimo affectu

Fridericus Deckherr. J. U. Doctor,
Pandectarum Profeſſor Ordinarius &
h. t. Facultatis Juridicæ Decanus.

Præſtantiſſimo Domino Candidato
χαίρειν.

IS meritò felix, & terque quaterque beatus
Dicitur, in ſtudiis qui rectè cœpit, & illis
Aßiduè incubuit, curſum quoque continuavit
Diſcendo, & ſemper ſtuduit ſuperaddere plura.
Verùm is cenſetur longè felicior eſſe,
Cui licuit lætum ſtudiorum attingere finem.
Ergo, cùm rectè Medicorum inceperis artem,
Tractâriſque, velut notum eſt, conſtanter eandem,
Quis te non meritò felicem dixerit eſſe?
Tu modò conſtanter conſueto currere more
Perge, brevi dabitur tibi pulchra corona medendi
Artis, quam ſanè ex animo tibi gratulor, atque
Devotis precibus divinum Numen adoro,
Serviat ut Patriæ: Sit delectabilis ipſi
Grandævo Patri: decori ſit ſanguine junctis:
Et tibi conciliet memorabile Nomen in orbe.

Melchior Sebizius. D.

Præſtantiſsimo Dno. *Candidato.*

χαίρειν.

Cùm Phthiſis, ut nôſti, non ſit curabilis, ergo
Cur curam in theſibus ponis, Amice, tuis?
Eſt namque *Hippocratis* monitum, ſimul atque *Galeni*,
Qui Medicos inter ſidera clara micant,
A morbis victos linquendos eſſe, nec illis
Solicitè medica pharmaca danda manu.
Haud etenim infamare decet medicamina, multis
Quæ certa ægrotis cauſa ſalutis erant:
Sed tantùm indomiti morbi prædicere finem,
Quod genus auxilii reſpuat omne boni.
At rurſus multis valdè eſſe videtur iniquum,
Aegrotos prorſus deſeruiſſe pios.
Quin potiùs præſtare ajunt ſymptomata ſolùm
Tollere, vel quodvis fingere mentis opus.
Sic namque ægrorum Medicus reſpondet abundè
Voto, ſic famæ conſulit ipſe ſuæ.
Non etenim is ſolùm Curantis nomine gaudet,
Qui medica pellit corporis arte mala:
Sed quoque qui fieri quæ poſſunt efficit, atque
Solerti ſtudio quæ facienda facit.
Non eſt in Medico, cultus canit ille Poëta,
Ut morbos ſemper curet & arte fuget:
Interdum morbus Medica eſt robuſtior arte:
Nec ſolet optatis cedere præſidiis.
Haud igitur fruſtrà, haud, SCHRECKENBERGERE pigebit
Tabificæ curam propoſuiſſe luis.

Johannes Albertus Sebizius,
D. & Prof.

Si blan-

SI blanda mors ex omnibus ſit optanda,
leniſſimum Phthiſi perire cenſerem.
Non corporis ſævo dolore, pleuritis,
renumque viſcerumque paſſio dira
qualem dabit, qualem podagra nodoſa,
aliive morbi, lancinabitur, ſæpe
ſeſe perire ſentiens. Quin & mentis
tranquillitatem nulla tormina affligunt,
deliriumve turbat; hinc ſuæ mortis
momenta præſcius futura componit,
animoque placido æternitatis intentus
meditationi proximum Deum obſervat.
Iſti mederi diſſeris malo, Petre,
cruciatibusque mille fata nos mavis
ſubire noſtra? abſit! Periculum mortis
qui certius (violentia licet nulla
id terreat) vitare novit, is cunctis
pariter medelam cæteris ſciet certam.
Sic ſola erit funeſta, termino lento
quæ non reluctantem ſenecta compagem
diſſolvet. Hunc peritum Apollinem mundo
ſi reddis ipſi gratulabimur quondam.
Nunc vota tantum conſulas boni; Summos
quos rite honores Æſculapius noſter
jam deſtinabit, cœlitus tibi fauſtos
& publico precor bono ſalutares.

M. Philippus Jacobus Spenerus
Rocſpolet. SS. Th. St.

In rei memoriam

VErbis, non herbis *Cathedram cum ſcandere fas ſit;*
Intrepidus *ſcandis; cur?* Tibi Verba *fluunt:*
Herba *licet* curet, currant hîc Verba *neceſſe eſt;*
In Cathedra trepidat neſcia Planta loqui!

Amico Antiquo
Antiquus Amicus. J. G. F.

F I N I S.